

ضرورت‌ها و الزامات تحقق خانواده مهدوی تراز تمدن نوین اسلامی

سیدمحمدحسین میری^۱

نصراله زرین کلاه^۲

چکیده

خانواده به‌مثابه بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، در نظام معرفتی اسلام، محور تربیت انسان و ساخت جامعه توحیدی است. در چشم‌انداز تمدن نوین اسلامی، «خانواده مهدوی» الگویی از خانواده‌ای است که حیات مادی و معنوی انسان را برپایه ایمان، عدالت، اخلاق و ولایت سامان می‌دهد. پژوهش حاضر با هدف تبیین علمی ضرورت‌ها و الزامات تحقق خانواده مهدوی تراز تمدن نوین اسلامی و با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد تحقق این خانواده نیازمند سه دسته الزام است: نخست، الزامات معرفتی و اعتقادی مانند باور به مهدویت، انتظار فعال و ولایت‌پذیری؛ دوم، الزامات تربیتی و اخلاقی چون تربیت نسل منتظر، رعایت عدالت در روابط خانوادگی و تقویت محبت الهی؛ و سوم، الزامات اجتماعی و فرهنگی شامل حفظ هویت اسلامی-ایرانی، مقابله با تهاجم فرهنگی و مشارکت خانواده در فرآیند تمدن‌سازی. این پژوهش با ارائه چارچوب سه‌سطحی از الزامات مهدوی، نشان می‌دهد بازسازی فرهنگ خانواده بر محور انتظار، زیربنای تمدن اسلامی است. نوآوری اصلی پژوهش در پیوند نظام‌مند میان مهدویت، خانواده و تمدن نوین اسلامی است.

واژگان کلیدی: خانواده مهدوی، تمدن نوین اسلامی، انتظار، ولایت، تربیت دینی، الزامات تمدنی

^۱ دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رامهرمز، رامهرمز، ایران، miri@asnrukhi.ir

^۲ دانشجوی دکتری گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رامهرمز، رامهرمز، ایران، nasrallahzryn@gmail.com

مقدمه

خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی، نقشی محوری در شکل‌دهی هویت فردی، اجتماعی و فرهنگی انسان دارد. در اندیشه اسلامی، خانواده نه تنها صرفاً، محیطی برای تأمین نیازهای زیستی و عاطفی است، بلکه مرکز تربیت انسانی و زمینه‌ساز رشد اخلاقی و معنوی جامعه است. در این چارچوب، خانواده مهدوی به‌مثابه الگویی از خانواده اسلامی، محیطی است که در آن ایمان، انتظار، عدالت و اخلاق الهی به‌صورت همزمان جریان دارد و اعضای آن توانایی ایفای نقش تمدنی در جامعه را دارند.

تمدن نوین اسلامی، جامعه‌ای است که در آن ارزش‌های الهی، اخلاق، علم و عدالت اجتماعی در هم آمیخته باشد و الگوهای زندگی فردی و جمعی بر مبنای آموزه‌های اسلامی و نیازهای انسان معاصر شکل گیرد. تحقق چنین تمدنی بدون تربیت انسان‌های تراز انقلاب اسلامی و بدون خانواده‌های مومن و منتظر، امکان‌پذیر نیست. در شرایط کنونی، با توجه به تغییرات فرهنگی، اجتماعی و رسانه‌ای، خانواده‌ها با چالش‌های متعدد مواجه‌اند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که فقدان تربیت هدفمند، کاهش هویت دینی و فشارهای اقتصادی مهم‌ترین موانع رشد خانواده سالم و تراز اسلامی هستند. از این منظر، خانواده مهدوی نه تنها به‌عنوان یک الگو، بلکه به‌عنوان یک ضرورت تمدنی در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی مطرح می‌شود.

پیشینه پژوهش

مطالعات انجام شده درباره خانواده و مهدویت عمدتاً در سه حوزه قابل دسته‌بندی‌اند: مطالعات نظری درباره خانواده اسلامی، مطالعات فرهنگی و تربیتی مهدوی، و مطالعات کاربردی و اجتماعی خانواده. در حوزه نظری، پژوهش‌ها بر اهمیت ایمان، اخلاق و عدالت در روابط خانوادگی تأکید دارند اما به شکل ویژه به مفهوم «خانواده مهدوی» پرداخته نشده است. در حوزه فرهنگی و تربیتی، پژوهش‌ها نقش انتظار فعال و تربیت نسل منتظر را نشان می‌دهند، اما کمتر به الزامات عملی خانواده مهدوی پرداخته‌اند. در حوزه اجتماعی، مطالعات اهمیت سواد رسانه‌ای و حفظ هویت دینی را بیان می‌کنند، ولی پیوند این الزامات با تمدن‌سازی اسلامی نیازمند پژوهش جامع‌تری است. نتیجه‌گیری از پیشینه پژوهش، نشان می‌دهد که تاکنون چارچوب جامع و نظام‌مندی که خانواده مهدوی را با الزامات تمدن نوین اسلامی پیوند دهد، ارائه نشده است و این خلأ انگیزه اصلی تحقیق حاضر است.

بیان مسئله

با توجه به نقش محوری خانواده در تربیت انسان و تأثیر مستقیم آن بر تمدن‌سازی، مسئله پژوهش این است که خانواده مهدوی چه ویژگی‌ها و الزامات فرهنگی، تربیتی، اجتماعی و اقتصادی دارد تا بتواند در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی نقش‌آفرین باشد. چالش اصلی در این مسئله، نبود مدل عملی و نظام‌مند برای خانواده مهدوی و فقدان ابزارهای کاربردی برای تحقق آن در شرایط کنونی جامعه است. بسیاری از خانواده‌ها به دلیل فشارهای اقتصادی، فرهنگی و رسانه‌ای، توانایی اجرای سبک زندگی مهدوی را ندارند و این امر، زمینه تأخیر در تحقق تمدن نوین اسلامی را فراهم می‌کند.

اهمیت پژوهش

اهمیت این پژوهش از چهار جنبه قابل بیان است: تربیتی و فرهنگی، تمدنی، اجتماعی و نوآوری علمی. پژوهش با ارائه چارچوب علمی، نسل منتظر را تربیت و خانواده‌ای مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و مهدوی طراحی می‌کند. این چارچوب کمک می‌کند خانواده‌ها بتوانند در مقابله با تهاجم فرهنگی و رسانه‌ای نقش مؤثر ایفا کنند و زمینه‌ساز تمدن نوین اسلامی شوند.

اهداف پژوهش

هدف اصلی: تبیین ضرورت‌ها و الزامات تحقق خانواده مهدوی در تراز تمدن نوین اسلامی. اهداف جزئی: تحلیل جایگاه خانواده مهدوی در تربیت انسان تراز، شناسایی ضرورت‌ها و الزامات فرهنگی، تربیتی، اجتماعی و اقتصادی، ارائه چارچوب عملی و بررسی راهکارهای ارتقای نقش خانواده در تمدن نوین اسلامی از منظر رسانه و فرهنگ.

سؤالات پژوهش

۱. خانواده مهدوی چه ویژگی‌های معرفتی، تربیتی و اخلاقی دارد؟
۲. ضرورت‌ها و پیش‌شرط‌های تحقق خانواده مهدوی در مسیر تمدن نوین اسلامی چیست؟
۳. الزامات فرهنگی، تربیتی، اقتصادی و رسانه‌ای برای شکل‌دهی خانواده مهدوی کدام‌اند؟
۴. چگونه خانواده مهدوی می‌تواند نقشی فعال در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی ایفا کند؟

مدل مفهومی پژوهش

پژوهش یک مدل سه‌سطحی ارائه می‌دهد: سطح اول ضرورت‌ها شامل ایمان، انتظار، عدالت، تربیت نسل؛ سطح دوم الزامات شامل فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، رسانه‌ای و رفتاری؛ و سطح سوم خروجی‌ها شامل پرورش انسان تراز تمدن نوین اسلامی و آمادگی جامعه برای ظهور. این مدل رابطه علت و معلولی میان خانواده مهدوی و تمدن نوین اسلامی را نشان می‌دهد.

مفهوم‌شناسی و چارچوب نظری

مقدمه بخش

یکی از ارکان مقالات علمی-پژوهشی، روشن کردن مفاهیم کلیدی و ترسیم چارچوب نظری است. بدون تعریف دقیق مفاهیم، پژوهش فاقد صلابت علمی خواهد بود. در این پژوهش، سه مفهوم کلیدی مورد توجه قرار گرفته‌اند: خانواده مهدوی، تمدن نوین اسلامی و الزامات تحقق خانواده مهدوی. این مفاهیم در منابع دینی، فلسفی و پژوهشی معاصر بررسی شده و چارچوب نظری مقاله بر اساس آنها ترسیم می‌شود.

خانواده مهدوی: تعریف و ویژگی‌ها

تعریف مفهومی: خانواده مهدوی به خانواده‌ای اطلاق می‌شود که اعضای آن بر پایه ایمان به خداوند و محبت اهل‌بیت تربیت شده‌اند، انتظار فعال در زندگی روزمره جاری است، روابط داخلی بر اساس عدالت و اخلاق شکل می‌گیرد و اعضای خانواده توانایی ایفای نقش تمدنی در جامعه را دارند.

ویژگی‌های اصلی خانواده مهدوی:

۱. تربیت دینی و اخلاقی: آموزش قرآن، حدیث و اخلاق اسلامی.
۲. انتظار فعال: نه صرفاً انتظار ظهور بلکه مشارکت فعال در رشد جامعه.
۳. عدالت و محبت: رعایت عدالت میان اعضا و پرورش اخلاق اجتماعی.
۴. حضور اجتماعی: مشارکت فعال در جامعه و فعالیت‌های فرهنگی-خیریه.

نمونه روایی و قرآنی:

قرآن کریم: «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» (روم: ۲۱)

امام علی (ع): «حقّ الولد علی الوالد أن یحسن اسمه و یعلّمه القرآن» (نهج البلاغه، حکمت ۳۹۹)
این آیات و روایات بنیان تربیتی، اخلاقی و محبت‌آمیز خانواده مهدوی را نشان می‌دهند.

تمدن نوین اسلامی: تعریف و مؤلفه‌ها

تعریف مفهومی: تمدن نوین اسلامی جامعه‌ای است که علم، اخلاق، عدالت و ایمان در هم آمیخته و الگوهای زندگی فردی و جمعی بر مبنای آموزه‌های اسلامی شکل گیرد.

مؤلفه‌های کلیدی:

۱. عدالت اجتماعی و اقتصادی

۲. تربیت انسانی و اخلاقی

۳. فرهنگ و سبک زندگی اسلامی

۴. علم و فناوری در خدمت ارزش‌ها

جایگاه خانواده: خانواده اولین مدرسه تمدن است؛ کیفیت خانواده تعیین‌کننده توان جامعه در تحقق تمدن اسلامی است.

الزامات و ضرورت‌های تحقق خانواده مهدوی

ضرورت‌ها: عوامل انگیزشی و مبنایی شکل‌گیری خانواده مهدوی شامل تربیت دینی، مودت خانوادگی، بازتولید هویت دینی نسل‌ها، حضور فعال اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی است.

الزامات: بسترهای عملی شامل الزامات فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، رسانه‌ای و رفتاری هستند.

این دسته‌بندی چارچوب تحلیلی تحقیق را شکل می‌دهد و به مطالعه رابطه میان خانواده و تمدن نوین اسلامی جهت می‌دهد.

چارچوب نظری پژوهش

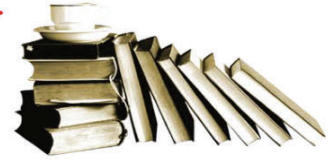
چارچوب نظری پژوهش بر اساس مدل سه‌سطحی طراحی شده است:

سطح اول- ضرورت‌ها: باورهای دینی و مهدوی، تربیت اخلاقی و معنوی، عشق و مودت خانوادگی، انتظار فعال و حضور اجتماعی، مقابله فرهنگی.

سطح دوم- الزامات عملی: فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، رسانه‌ای، رفتاری.

سطح سوم- خروجی‌ها: پرورش انسان تراز تمدن نوین اسلامی، آمادگی جامعه برای ظهور.

این چارچوب رابطه علت و معلولی میان باورها، الزامات و نتایج را نشان می‌دهد و پایه‌ای برای تحلیل داده‌ها و ارائه راهکارها فراهم می‌کند.

اهمیت چارچوب نظری

۱. رفع خلا پژوهشی: تاکنون پژوهش جامع و نظام‌مندی که ضرورت‌ها و الزامات خانواده مهدوی را با خروجی تمدنی پیوند دهد ارائه نشده است.
۲. پشتیبانی علمی تحلیل‌ها: چارچوب نظری، پایه‌ای برای تجزیه و تحلیل مسائل خانواده و تمدن فراهم می‌کند.
۳. کاربرد در سیاست‌گذاری: نهادهای فرهنگی و تربیتی می‌توانند از این مدل برای طراحی برنامه‌های عملی خانواده‌محور استفاده کنند.

جمع‌بندی بخش

خانواده مهدوی، نهاد تربیتی و تمدنی است که انتظار، عدالت و ایمان در آن جاری است. تمدن نوین اسلامی با تربیت انسان‌های تراز و خانواده‌های سالم محقق می‌شود. چارچوب سه‌سطحی تحقیق (ضرورت‌ها، الزامات، خروجی‌ها) پایه تحلیلی مقاله است و زمینه‌ساز ارائه پیشنهادها و علمی‌کاربردی در بخش‌های بعدی می‌باشد.

ضرورت‌ها و الزامات تحقق خانواده مهدوی

مقدمه بخش

تحقق خانواده مهدوی بدون درک ضرورت‌ها و رعایت الزامات عملی امکان‌پذیر نیست. این بخش به تحلیل مفصل هر یک از ضرورت‌ها و الزامات با ارجاع دقیق به منابع و مثال‌های کاربردی می‌پردازد و نشان می‌دهد چگونه باورها، تربیت و رفتارهای خانوادگی، زمینه‌ساز شکل‌گیری انسان و جامعه تمدن‌ساز می‌شوند.

ضرورت‌های تحقق خانواده مهدوی

ضرورت‌ها، عوامل انگیزشی و مبنایی هستند که بدون آنها، خانواده مهدوی شکل نمی‌گیرد. پنج محور اصلی ضرورت‌ها عبارت‌اند از:

تربیت دینی و معنوی

تربیت دینی و معنوی ستون اصلی خانواده مهدوی است. شامل آموزش قرآن، حدیث، اخلاق اسلامی و باور به مهدویت است. خانواده‌هایی که فرزندان خود را با آموزه‌های مهدوی و انتظار فعال آشنا می‌کنند، بیشترین توانمندی را در تربیت انسان‌های تراز تمدن اسلامی دارند (جوادی آملی، ۱۳۹۳: ۷۲).

نمونه عملی: برگزاری جلسات خانوادگی روزانه یا هفتگی برای تفسیر قرآن و روایات مهدوی، همراه با تمرین عملی اخلاقی.

تحکیم پیوند عاطفی و محبت

مودت و رحمت میان اعضای خانواده، نقش محوری در شکل‌گیری شخصیت اخلاقی فرزندان دارد. قرآن می‌فرماید: «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» (روم: ۲۱). محبت، پایه‌های اعتماد اجتماعی و مشارکت در جامعه را نیز تقویت می‌کند. تکنیک عملی: اختصاص زمان روزانه برای گفت‌وگو با فرزندان و حل مشکلات به‌صورت جمعی.

باز تولید هویت دینی نسل‌ها

خانواده مهدوی مسئول انتقال هویت دینی و فرهنگی به نسل‌های بعدی است. خانواده‌هایی که به آموزش تاریخ اسلام، سیره ائمه و فرهنگ انتظار می‌پردازند، فرزندان با هویت دینی مستحکم تربیت می‌کنند (حسینی، ۱۳۹۲: ۷۹).
نمونه عملی: استفاده از قصه‌های اسلامی، بازی‌های آموزشی مبتنی بر فرهنگ انتظار و حضور در مناسبت‌های مذهبی.

حضور فعال اجتماعی و مسئولیت‌پذیری

خانواده مهدوی اعضای خود را برای مشارکت فعال در جامعه و ایفای نقش تمدنی تربیت می‌کند. حضور در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و خیریه، موجب نهادینه شدن فرهنگ انتظار و عدالت در سطح کلان جامعه می‌شود (رحیم‌پور ازغدی، ۱۳۹۸: ۶۲).

مقابله با تهاجم فرهنگی و رسانه‌ای

با گسترش شبکه‌های اجتماعی و نفوذ ارزش‌های مادی، خانواده مهدوی نیازمند آگاهی و سواد رسانه‌ای است. فرزندان خانواده‌هایی که آموزش رسانه‌ای دریافت می‌کنند، کمتر در معرض تهدیدات فرهنگی و اخلاقی قرار دارند (صباغیان، ۱۴۰۰: ۹۲).
راهکار عملی: ایجاد برنامه‌های خانوادگی برای تحلیل محتواهای رسانه‌ای و تقویت تفکر انتقادی.

الزامات تحقق خانواده مهدوی

الزامات پیش‌شرط‌های عملی هستند که بدون آنها خانواده مهدوی شکل نمی‌گیرد. پنج دسته الزام شامل:

الزامات فرهنگی

ترویج سبک زندگی اسلامی-مهدوی

آموزش ارزش‌های اخلاقی و دینی

ایجاد فرهنگ گفت‌وگو و حل اختلاف در خانواده (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۶۰)

الزامات تربیتی

آموزش والدین و مربیان برای تربیت نسل منتظر

استفاده از روش‌های علمی و اخلاقی در پرورش فرزندان

تأکید بر یادگیری عملی ارزش‌ها

نمونه عملی: والدین از شیوه‌های پاداش مثبت، گفت‌وگوی اخلاقی و الگوسازی برای نهادینه‌سازی ارزش‌ها استفاده کنند.

الزامات اقتصادی و معیشتی

ثبات اقتصادی شرط لازم برای اجرای سبک زندگی مهدوی است. خانواده‌ای که دچار فشار مالی است، نمی‌تواند محیطی

سالم و آرام برای تربیت فرزندان فراهم کند (بهشتی، ۱۳۸۰: ۱۱۵).

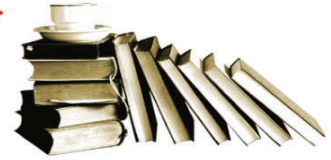
راهکار عملی: برنامه‌ریزی مالی خانوادگی، استفاده از پس‌انداز و مدیریت منابع، ایجاد استقلال اقتصادی نسبی.

الزامات رسانه‌ای

افزایش سواد رسانه‌ای والدین و فرزندان

تولید محتوای خانواده‌محور و اخلاقی

مدیریت استفاده از شبکه‌های اجتماعی و ابزارهای دیجیتال (صباغیان، ۱۴۰۰: ۹۸)

الزامات رفتاری و الگویی

صداقت، عدالت و مسئولیت پذیری والدین

الگوسازی رفتارهای اخلاقی و تمدنی

تداوم ارزش‌ها در سبک زندگی روزمره

نمونه عملی: والدین با رعایت عدالت در تقسیم وظایف خانه، مشارکت در امور خیریه و احترام به دیگران، ارزش‌ها را به فرزندان منتقل می‌کنند.

هم‌پیوندی ضرورت‌ها و الزامات

ضرورت‌ها بدون الزامات، شکل عملی نمی‌گیرند و الزامات بدون ضرورت‌ها بی‌هدف هستند. برای مثال، تربیت دینی و معنوی (ضرورت) بدون آموزش والدین و الگوسازی عملی (الزام) محقق نمی‌شود. حضور اجتماعی خانواده (ضرورت) بدون توان اقتصادی و حمایت رسانه‌ای (الزام) قابل استمرار نیست. بنابراین، رابطه میان ضرورت‌ها و الزامات یک رابطه هم‌افزایانه است که تحقق خانواده مهدوی را ممکن می‌سازد (رجبی دوانی، ۱۳۹۷: ۹۵).

جمع‌بندی بخش

خانواده مهدوی کانون تربیت انسان تراز تمدن نوین اسلامی است.

پنج ضرورت اصلی شامل تربیت دینی، مودت خانوادگی، بازتولید هویت دینی، حضور اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی است. پنج الزام عملی شامل الزامات فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، رسانه‌ای و رفتاری است.

هم‌افزایی میان ضرورت‌ها و الزامات، پایه عملی تحقق خانواده مهدوی و زمینه‌ساز تمدن نوین اسلامی است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مقدمه بخش

تحقق خانواده مهدوی در مسیر تمدن نوین اسلامی بدون شناخت دقیق ضرورت‌ها و الزامات و اجرای راهکارهای عملی، ممکن نیست. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که خانواده مهدوی به‌عنوان نهاد تربیتی و تمدنی، با هماهنگی میان باورهای دینی، رفتارهای اخلاقی و الزامات اجتماعی، اقتصادی و رسانه‌ای، می‌تواند انسان‌های تراز تمدن نوین اسلامی را تربیت کند. در این بخش، جمع‌بندی یافته‌ها و پیشنهادها کاربردی ارائه می‌شود.

جمع‌بندی یافته‌ها

۱. خانواده مهدوی پایه تمدن نوین اسلامی است:

تحلیل مفهومی، نشان داد که خانواده مهدوی با تاکید بر ایمان، انتظار، عدالت و اخلاق، بنیان تربیتی و تمدنی جامعه اسلامی را شکل می‌دهد (مطهری، ۱۳۸۷: ۴۵).

۲. ضرورت‌ها و الزامات با هم هم‌افزا هستند:

ضرورت‌ها شامل تربیت دینی، مودت خانوادگی، بازتولید هویت، حضور اجتماعی و مقابله با تهاجم فرهنگی است و بدون الزامات عملی فرهنگی، تربیتی، اقتصادی، رسانه‌ای و رفتاری، قابل تحقق نیستند (رجبی دوانی، ۱۳۹۷: ۹۵).

۳. نقش تربیت و فرهنگ در پرورش نسل منتظر:

خانواده مهدوی تنها به آموزش اخلاق محدود نمی‌شود بلکه نسل آینده را برای مشارکت فعال در جامعه و تمدن‌سازی تربیت می‌کند.

۴. چالش‌های اقتصادی و رسانه‌ای:

تحقیق نشان داد که بدون توجه به ثبات اقتصادی و سواد رسانه‌ای، خانواده مهدوی در شرایط کنونی استمرار نخواهد داشت.

۵. مدل سه‌سطحی خانواده مهدوی:

مدل، شامل سه سطح ضرورت‌ها، الزامات و خروجی‌ها، پایه تحلیلی قوی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی عملیاتی فراهم می‌کند و نشان می‌دهد چگونه باورها و رفتارهای خانوادگی زمینه‌ساز تربیت انسان تمدن‌ساز و آماده‌ظهور می‌شوند.

پیشنهاد‌های عملی

پیشنهاد‌های فرهنگی - تربیتی

طراحی برنامه‌های آموزشی خانوادگی برای انتقال ارزش‌های اخلاقی و مهدوی.

برگزاری دوره‌های تربیت والدین با تمرکز بر سبک زندگی مهدوی.

طراحی برنامه‌های فرهنگی مبتنی بر انتظار و عدالت در مدارس و مراکز دینی (جوادی آملی، ۱۳۹۳: ۸۵).

پیشنهاد‌های اقتصادی

حمایت از خانواده‌ها با تسهیلات اقتصادی و کاهش فشار مالی.

آموزش مهارت‌های مدیریت مالی به والدین برای ایجاد محیط امن.

توسعه طرح‌های اقتصادی محلی و تعاونی با مشارکت خانواده‌ها.

پیشنهاد‌های رسانه‌ای

تولید محتوای خانواده‌محور و اخلاقی برای شبکه‌های اجتماعی.

آموزش سواد رسانه‌ای به والدین و فرزندان برای مقابله با ارزش‌های مادی.

تشویق خانواده‌ها به حضور فعال در فضای رسانه‌ای به صورت تولید محتوا و نشر فرهنگ انتظار (صبغیان، ۱۴۰۰: ۱۰۲).

پیشنهاد‌های رفتاری و الگویی

الگوسازی والدین در رعایت عدالت، صداقت و خدمت اجتماعی.

ارتقای مهارت‌های حل تعارض و گفت‌وگوی اخلاقی در خانواده.

تداوم رفتارهای مهدوی در سبک زندگی روزمره و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و خیریه.

پیشنهاد‌های پژوهشی

انجام پژوهش‌های تجربی و میدانی برای ارزیابی تأثیر برنامه‌های تربیتی خانواده مهدوی بر رفتار فرزندان.

بررسی تطبیقی خانواده مهدوی با الگوهای خانواده در دیگر تمدن‌ها و فرهنگ‌ها.

تحلیل اثر رسانه‌های دیجیتال بر تحقق خانواده مهدوی در نسل جوان.

طراحی شاخص‌های اندازه‌گیری عملکرد خانواده مهدوی در سطح جامعه.

جمع‌بندی نهایی

خانواده مهدوی، ستون تربیت انسان تراز و پیش‌برنده تمدن نوین اسلامی است. تحقق آن نیازمند هماهنگی میان ضرورت‌ها و الزامات است که بدون یکدیگر، ناقص و غیرعملی هستند. مدل سه‌سطحی ارائه شده، ابزار عملی برای تحلیل، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، در سطح خانواده و جامعه فراهم می‌کند. توجه به فرهنگ، تربیت، اقتصاد، رسانه و رفتار الگویی، کلید موفقیت در ایجاد خانواده مهدوی و شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی است. پژوهش‌های آتی باید به کاربرد عملی و ارزیابی اثربخشی چارچوب در جامعه بپردازند تا خانواده‌های مهدوی به‌صورت گسترده و پایدار نهادینه شوند.

منابع و مآخذ:

منابع فارسی:

- مطهری، م. (۱۳۸۷). خانواده در اسلام. تهران: صدرا.
- مطهری، م. (۱۳۸۸). اخلاق و تربیت اسلامی. تهران: صدرا.
- مطهری، م. (۱۳۸۹). تمدن اسلامی و نقش خانواده. تهران: صدرا.
- جوادی آملی، ع. (۱۳۹۲). خانواده و تربیت دینی. قم: اسراء.
- جوادی آملی، ع. (۱۳۹۳). انتظار و نسل منتظر. قم: اسراء.
- خامنه‌ای، س. (۱۳۹۲). بیانات در دیدار نخبگان علمی و فرهنگی. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
- رحیم‌پور ازغدی، ع. (۱۳۹۴). فرهنگ انتظار و تربیت نسل آینده. تهران: سوره مهر.
- رحیم‌پور ازغدی، ع. (۱۳۹۸). نقش خانواده در تمدن نوین اسلامی. تهران: نشر عدالت.
- رجبی دوانی، م. (۱۳۹۵). فرهنگ انتظار و جامعه منتظر. قم: بوستان کتاب.
- رجبی دوانی، م. (۱۳۹۷). خانواده و تمدن نوین اسلامی. قم: بوستان کتاب.
- صباغیان، م. (۱۴۰۰). سواد رسانه‌ای خانواده‌ها و تربیت نسل جوان. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- بهشتی، ع. (۱۳۸۰). خانواده و عدالت اجتماعی. تهران: سمت.
- حسینی، م. (۱۳۹۲). نقش خانواده در تربیت نسل منتظر. تهران: دفتر تبلیغات اسلامی.

منابع عربی و روایی

- قرآن کریم. (۱۴۰۰ق). ترجمه و تفسیر آیات مرتبط با خانواده و مودت. قم: دارالقرآن.
- نهج‌البلاغه، امام علی (ع). (۱۴۱۰ق). حکمت‌ها و نامه‌ها. قم: مؤسسه مطبوعاتی قدس.
- بحار الأنوار، محمدباقر مجلسی. (۱۴۱۴ق). الأسفار الروائیة. بیروت: مؤسسة الوفاء.
- خصال شیخ صدوق. (۱۴۱۲ق). قم: دارالصادق.
- کافی، محمد بن یعقوب کلینی. (۱۴۰۵ق). الکتاب الشامل للروایات الدینیة. قم: مؤسسه آل‌البیت.

Necessities and Requirements for Realizing the Mahdist Family at the Level of the New Islamic Civilization

Seyed Mohammad Hossein Miri¹
Nasrollah Zarrin Kolah²

Abstract

In the Islamic epistemological system, the family is the most fundamental social institution, serving as the cornerstone for human cultivation and the construction of a monotheistic society. Within the vision of the New Islamic Civilization, the 'Mahdist Family' stands as a model that organizes human material and spiritual life based on faith, justice, ethics, and *Wilayah* (guardianship/devotion to divine authority). This research, employing a descriptive-analytical method, aims to scientifically explain the necessities and requirements for realizing a Mahdist family that aligns with the standards of the New Islamic Civilization. The findings indicate that the actualization of this family requires three categories of prerequisites: first, **cognitive and creedal requirements**, such as belief in Mahdism, active anticipation (*Intizar*), and acceptance of *Wilayah*; second, **educational and ethical requirements**, such as nurturing a generation of 'expectants,' maintaining justice in familial relationships, and strengthening divine love; and third, **socio-cultural requirements**, including the preservation of Islamic-Iranian identity, resistance against cultural invasion, and the family's participation in the civilization-building process. By providing a three-level framework of Mahdist requirements, this study demonstrates that reconstructing family culture around the axis of 'anticipation' is the foundation of Islamic civilization. The core innovation of this research lies in establishing a systematic link between Mahdism, the family, and the New Islamic Civilization.

Keywords: Mahdist family, New Islamic Civilization, anticipation (intizar), guardianship (wilāyah), religious education, civilizational requirements.

¹ Associate Professor, Department of Fiqh and Islamic Legal Principles, Islamic Azad University, Ramhormoz Branch, Ramhormoz, Iran: miri@asnrukhi.ir

² PhD Student, Department of Fiqh and Islamic Legal Principles, Islamic Azad University, Ramhormoz Branch, Ramhormoz, Iran: nasrallhzryn@gmail.com